

Sygn. akt I C 79/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 września 2020 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie – Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący sędzia Przemysław Jagosz

Protokolant prac. sąd. Natalia Indyka

po rozpoznaniu w dniu 28 września 2020 r., w Olsztynie, na rozprawie,

sprawy z powództwa **T. K. i P. K.**

przeciwko **(...) Bank (...) S.A. w W.**

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 152 108,95 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1.11.2019 r. do dnia zapłaty;

II. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 4 706 zł tytułem zwrotu części kosztów procesu;

III. oddala powództwo w pozostałej części.

Sygn. akt I C 79/20

UZASADNIENIE

Powodowie żądali zasądzenia od pozwanego Banku na ich rzecz kwoty **177 665,58 zł** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 listopada 2019 r. do dnia zapłaty,

a ewentualnie, na wypadek oddalenia tego żądania,

ustalenia, że między stronami nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu na cele mieszkaniowe E. nr (...) z dnia 15.07.2008 r.

W uzasadnieniu wskazali, że:

a) zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego (dalej jako pozwany lub Bank) umowę kredytu waloryzowanego w walucie szwajcarskiej jako konsumenci,

b) umowa została zawarta według wzoru obowiązującego w Banku bez możliwości jej negocjacji,

c) według postanowień umowy waloryzacja kredytu w walucie szwajcarskiej odbywała się według dwóch różnych kursów ustalanych samodzielnie przez Bank, a postanowienia te należy uznać za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.p.c.,

d) mimo wezwania Bank nie zgodził się na wyeliminowanie tych postanowień i rozliczenie umowy bez ich stosowania,

- e) otrzymali kredyt w kwocie 580 000 zł, a w wykonaniu umowy do grudnia 2019 r. spłacili łącznie 507 571,08 zł,
- f) z ich wycień wynika, że przy prawidłowym rozliczeniu umowy, tj. bez stosowania niedozwolonych postanowień mają nadpłatę w wysokości objętej żądaniem pozwu,
- g) gdyby okazało się, że wskutek usunięcia z umowy niedozwolonych postanowień dalsze jej obowiązywanie nie było możliwe, a żądanie zwrotu nadpłaty nie zostałyby uwzględnione, powodowie domagają się ustalenia, że stosunek prawny wynikający z umowy nie istnieje.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości, podnosząc, że umowa nie zawiera postanowień niedozwolonych. Na wypadek odmiennego uznania przez Sąd wskazał, że:

- a) w przypadku wyeliminowania postanowień dotyczących waloryzacji do waluty szwajcarskiej podnosi zarzut przedawnienia roszczenia powodów o zwrot nadpłaty za okres od dnia zawarcia umowy do 22.01.2020 r. (data poprzedzająca wniesienie pozwu),
- b) na wypadek uznania, że umowa jest nieważna (wskutek wyeliminowania niedozwolonych postanowień) podnosi ewentualny zarzut potrącenia roszczenia powodów ze swoim roszczeniem o zwrot kwoty udzielonego im kredytu,
- c) na wypadek uznania, że umowa jest nieważna (wskutek wyeliminowania niedozwolonych postanowień) podnosi ewentualny zarzut zatrzymania kwoty 580 000 zł jako kwoty roszczenia o zwrot udzielonego kredytu i kwoty 188 366,63 zł jako kwoty wynagrodzenia za korzystanie przez powodów z kapitału kredytu, liczonego jako średnie oprocentowanie dla kredytu hipotecznego.

(por. odpowiedź na pozew k. 144v i dalej).

Sąd ustalił, co następuje:

W świetle twierdzeń stron i niekwestionowanych przez nie dokumentów oraz zeznań samych powodów za bezspornie wykazane można uznać, że:

1. Pozwany jest następcą prawnym (...) Banku S.A. w W..
2. Powodowie z poprzednikiem prawnym pozwanego podpisali umowę kredytu na cele mieszkaniowe (...) nr (...) z dnia 15.07.2008 r.
3. Powodowie podpisywali umowę jako konsumenci.
4. Zgodnie z § 2.1 umowy pozwany udzielił powodom kredytu w kwocie 580 000 PLN „denominowanego (waloryzowanego) w walucie CHF”, na finansowanie budowy domu jednorodzinnego i zakup udziału w nieruchomości gruntowej.
5. Kwota kredytu w CHF (franku szwajcarskim) miała zostać określona według **kursu kupna dewiz zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku** w dniu wykorzystania kredytu lub transzy kredytu (§ 2.2)
6. Kredyt miał zostać uruchomiony w transzach (ich liczbę i wysokość kilkakrotnie zmieniano w drodze aneksów do umowy).
7. Każda transza miała zostać wykorzystana w PLN (§ 4.1a).
8. Kredyt miał być spłacony w okresie 300 miesięcy, do dnia 11.07.2033 r. – na zasadach określonych w Ogólnych Warunkach Kredytowania... (OWU), które stanowiły integralną część umowy (§ 2.1 i § 1.2 umowy).

9. Liczbę miesięcznych rat spłaty, obejmujących spłatę kapitału i odsetek, określono na 297. Wysokość rat miano określić w CHF, zaś spłata miała następować w PLN po uprzednim przeliczeniu według **kursu sprzedaży dewiz dla CHF zgodnie z Tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu spłaty** (§ 9.2 i § 9.6 umowy).
10. Oprocentowanie kredytu określono jako zmienne i stanowiące sumę zmiennej stawki odniesienia oraz stałej marży w wysokości 2,05 punktów procentowych (§ 8.1 umowy).
11. Stawkę odniesienia ustalono jak stawkę rynku pieniężnego LIBOR 3-miesięczny z zaokrągleniem do dwóch miejsc po przecinku (§ 8.2-5 umowy).
12. Ani w umowie, ani w OWU nie zdefiniowano kursów kupna i sprzedaży dewiz, ani nie wskazano, jak ustalana jest tabela, z której miały one wynikać.
13. Zgodnie z § 16 OWU przekształcenie kredytu „denominowanego (waloryzowanego)” na kredyt złotowy mogło nastąpić za zgodą Banku, po przeliczeniu kwoty pozostającej do spłaty wraz z odsetkami według kursu sprzedaży dewiz zgodnie z „tabelą kursów obowiązującą w Banku w dniu przekształcenia” (k. 96).
14. Kredyt został uruchomiony w transzach w łącznej kwocie 580 000 PLN (bezsporne)
15. Powodowie spłacali kredyt wyłącznie w PLN.
16. W okresie od 11.08.2008 r. do 31.12.2019 r. wpłacili łącznie **506 720,59** PLN (bezsporne, por. także – k. 214).
17. Suma spłat dokonanych w okresie od 11.08.2008 r. do 15.01.2010 r. wyniosła **57 382,53** PLN (k. 71-72).

Sąd zważył, co następuje:

1. Powodowie domagali się zwrotu przez pozwany Bank kwoty pobranej od nich z zaliczeniem na spłatę kredytu w wyższej niż należna wysokości, do czego miało dojść w wyniku stosowania niedozwolonych postanowień umowy kredytowej.
2. Na wypadek oddalenia tego roszczenia wnieśli o ustalenie, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z podpisanej przez nich z poprzednikiem prawnym Banku umowy kredytu.
3. Swoje roszczenia powodowie wywodzili w istocie z faktu zawarcia w umowie niedozwolonych postanowień umownych dotyczących mechanizmu indeksacji kwoty kredytu do waluty szwajcarskiej i związanych z tym przeliczeń kwoty wypłaconej i spłacanej, które to kursy – według ich stanowiska - pozwany mógł kształtować dowolnie.
4. W pierwszej kolejności rozważyć zatem należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.
5. Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (580 000 PLN), cel, na jaki został udzielony (finansowanie budowy domu jednorodzinnego), zasady i termin jego spłaty (ratalnie), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.
6. Oceny tej nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu miała być waloryzowana (denominowana) kursem waluty obcej przez przeliczenie wysokości sumy kredytowej wypłaconej w walucie polskiej na walutę obcą, ustalenie rat spłaty w walucie obcej i następnie przeliczanie wartości konkretnych spłat dokonywanych w walucie polskiej na walutę obcą i odpowiednio do tego określanie wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia w tej właśnie walucie (CHF).

7. Art. 358¹ § 2 Kodeksu cywilnego (k.c.) przewiduje możliwość zastrzeżenia w umowie, że wysokość zobowiązania, którego przedmiotem od początku jest suma pieniężna, zostanie ustalona według innego niż pieniądź miernika wartości. W orzecznictwie sądowym zgodnie przyjmuje się przy tym, że w omawianym przepisie chodzi o pieniądź polski, a innym miernikiem wartości może być również waluta obca (por. wyroki SN w sprawie I CSK 4/07, I CSK 139/17, uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 339/06).

8. Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego, i stanowi jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant, o czym świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (indeksowanych i denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego na podstawie nowelizacji tej ustawy, która weszła w życie z dniem 26.08.2011 r.

9. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

10. Jej istota polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów określonej kwoty pieniędzy w walucie polskiej z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie jej równowartości wyrażonej przez odniesienie do miernika w postaci kursu waluty szwajcarskiej. Zaznaczyć trzeba, że nie był to w żadnej mierze kredyt udzielany w walucie obcej, niezależnie od tego, w jaki sposób, z jakich źródeł i w jakiej walucie pozwany pozyskiwał środki na wypłacenie powodowi kwoty kredytu, a nadto jak księgował ten kredyt w swoich księgach rachunkowych po jego udzieleniu. Kwota kredytu, jaki miał udostępnić pozwany została bowiem określona w walucie polskiej i w takiej walucie następować miała jego spłata.

11. Ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z umowy kredytowej z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu jej stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość zobowiązania kredytobiorcy w stosunku do pierwotnej kwoty wyrażonej w walucie wypłaty, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość jego zadłużenia w tej walucie, a tym samym obniżając wysokość wierzytelności Banku z tytułu spłaty kapitału kredytu w stosunku do kwoty wypłaconej.

12. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej była sprzeczna z prawem (zwłaszcza, że art. 69 prawa bankowego w brzmieniu obowiązującym od 26.08.2011 r. wprost wspomina o tego rodzaju kredytach) lub zasadami współżycia społecznego, skoro ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża co do zasady obie strony.

13. Nie ma również przeszkód, by strony w umowie określiły sposób ustalania kursu dla uniknięcia wątpliwości na tym tle w toku wykonywania umowy. Zamieszczenie postanowień w tym zakresie samo w sobie nie narusza zatem przepisów prawa, zasad współżycia społecznego, ani nie jest sprzeczne z naturą zobowiązania kredytowego.

14. Ustalony w umowie z konsumentem sposób ustalania kursu waluty indeksacyjnej przyjmowanego do rozliczeń umowy może natomiast być przedmiotem oceny, czy nie stanowi postanowienia niedozwolonego.

15. Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument

miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (por. wyrok SA w Warszawie z 14.06.2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 - wyrok SA Warszawa z dnia 14-06-2013 r., z 15.05.2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6.04.2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

16. W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), zajęтым w wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18 na tle wykładni dyrektywy 93/13/EWG, i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (indeksacyjnych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), postanowienia w tym zakresie podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie (art. 385¹ § 1 zd. drugie k.c.).

17. W przypadku uznania ich za niedozwolone konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

18. Nie było sporu między stronami, że powodowie zawierali umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c., czego nie zmienia fakt, że w czasie jej zawierania powód prowadził działalność gospodarczą, a pod adresem kredytowanej nieruchomości (w której zamieszkują powodowie) ma zarejestrowaną siedzibę tej działalności. Nie ma bowiem żadnych dowodów na to, by umowę kredytową powodowie zawierali w bezpośrednim związku z taką działalnością.

19. Przechodząc do oceny postanowień wskazywanych przez nich jako niedozwolone, wskazać trzeba, że w zakresie głównego przedmiotu umowy dotyczyły one sposobu ustalenia salda zadłużenia w walucie obcej po wypłacie kredytu w PLN (§ 2.2., § 4.1a) oraz zaliczania spłaty dokonywanej w PLN na saldo zadłużenia w walucie obcej (§ 9.2, § 9.,5). Podobne postanowienia dotyczyły np. wysokości opłat za wysyłanie upomnień lub monitów (§ 12), a nadto przeliczeń w przypadku zmiany waluty kredytu lub po wypowiedzeniu umowy (§ 16 ogólnych warunków – k. 96).

20. Wskazane zapisy przewidywały, że wysokość zobowiązania stron będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty indeksacyjnej. Kwota kredytu wypłaconego w PLN miała zostać przeliczona na CHF według kursu kupna tej waluty opublikowanej w bliżej nieokreślonej tabeli obowiązującej w Banku. Następnie raty potrącane w PLN miały być przeliczane na CHF według kursu sprzedaży publikowanego w tak samo niezdefiniowanej tabeli.

21. Bezsposornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób ani w umowie, ani w ogólnych warunkach umowy.

22. Oznacza to, że Bank miał swobodę w zakresie ustalania kursu waluty przyjętej do waloryzacji zobowiązań stron, o czym świadczy dodatkowo to, że w § 2.3 umowy wskazał, że o wysokości wykorzystanego kredytu w walucie CHF poinformuje kredytobiorcę po jego wykorzystaniu.

23. W świetle zeznań powodów, jak również treści umowy i ogólnych warunków nie ulega wątpliwości, że została zawarta na podstawie wzoru opracowanego i stosowanego przez Bank. Powodowie mogli wybrać rodzaj kredytu, który najbardziej im odpowiadał, uzgodnić kwotę kredytu w walucie polskiej, natomiast nie uzgadniano z nimi, czy mogą skorzystać z innego kursu waluty niż przyjmowany przez pozwanego. Oznacza to, że te postanowienia umowy, podobnie jak postanowienia ogólnych warunków (stanowiących jednak integralną część umowy), nie były uzgodnione indywidualnie z powodami w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

24. Z zeznań powodów wynika nadto, że o ile akceptowali ryzyko związane z możliwością zmiany kursu waluty, o tyle nie wyjaśniono im, w jaki sposób Bank ustala kurs przyjmowany do rozliczenia umowy, ani nie poinformowano o możliwościach jakichkolwiek negocjacji w tym zakresie.

25. Ponieważ powodowie wskazywali, że postanowienia w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i

czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów.

26. Kwestionowane postanowienia przewidują waloryzację kredytu kursem waluty obcej i odwołują się do bliżej nieokreślonej tabeli Banku, bez sprecyzowania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalone są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Trudno uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczające jednoznaczne.

27. Ponownie podkreślić należy, że kwestionowane postanowienia wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu w tej walucie po jego wypłacie w walucie polskiej oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości kolejnych rat spłaty w PLN i spłaty całego zadłużenia w przypadku wypowiedzenia.

28. Ponieważ sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mogły być one wyznaczone jednostronnie przez Bank. Nie zmienia tego okoliczność, że w swoim funkcjonowaniu podlega nadzorowi regulatora rynku, a nadto musi uwzględniać otoczenie rynkowe. Czynniki te nie pozbawiały go bowiem uprawnienia do jednostronnego kształtowania kursów i znacznej swobody w tym zakresie, a tym samym wpływania na wysokość zobowiązań kredytowych obu stron.

29. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczenia) zobowiązań wynikających z umowy umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (por. np. uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18 i przywołane tam orzecznictwo). Wysokość kredytu w walucie obcej, na którą ma być przeliczony po wypłacie w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależy bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy.

30. Oznacza to, że po zawarciu umowy kredytobiorcy (powodowie) mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości zadłużenia w CHF po wypłacie kredytu w PLN, skoro kursy wymiany określić miał Bank – co jasno wynika zresztą z § 2.3 umowy. Co więcej, uprawnienie do określania kursów wymiany dawało Bankowi możliwość wpływania na wysokość zobowiązania do spłaty w PLN w całym okresie wykonywania umowy. W sposób dowolny zatem mógł kształtować wysokość zobowiązania powodów w walucie, w jakiej spłacali kredyt. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować podwyższeniem kursu sprzedaży przyjętego do rozliczenia spłat kredytu.

31. W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że były one sprzeczne z dobrymi obyczajami i naruszały rażąco interesy powodów w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały bowiem Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na powodów całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty indeksacyjnej i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu.

32. Nie ma znaczenia, czy z możliwości tej Bank korzystał, ani to, czy w toku wykonywania umowy zmienił swoje zasady na bardziej transparentne.

33. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu

okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (por. uchwała SN z 20.06.2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

34. Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umowy istotny jest stan z daty jej zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy i czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też jak rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców.

35. Tym samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń, a wnioski pozwanego w tym zakresie pominięto (wniosek o przesłuchanie świadków z odpowiedzi na pozew).

36. Co więcej, skoro oceny abuzywności dokonuje się na datę zawarcia umowy, bez znaczenia pozostają późniejsze zmiany tej umowy, wprowadzane przez strony na podstawie aneksów, zwłaszcza że nie precyzowano w nich sposobu ustalania kursu waluty waloryzacyjnej (por. k. 23 i nast.).

37. Podsumowując tę część rozważań, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalane przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie z powodami i kształtowały ich zobowiązania w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy. Mają zatem charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c. i w związku z tym nie wiążą powodów, co oznacza konieczność wyeliminowania ich z umowy.

38. Wyeliminowanie wskazanych zapisów i związanie stron umową w pozostałym zakresie, czyli przy zachowaniu postanowień dotyczących waloryzacji kredytu oznaczałoby, że kwota kredytu wypłaconego powodowi powinna zostać przeliczona na walutę szwajcarską, a powodowie w terminach płatności kolejnych rat powinni je spłacać w walucie polskiej, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia.

39. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wyeliminowanych postanowień żadnego innego kursu waluty – jak usiłował zasugerować to Bank.

40. Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy 93/13/EWG dokonaną przez TSUE w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3.10.2019 r. w sprawie C-260/18:

a) w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wyeliminowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następnie je zaakceptuje,

b) w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku TSUE),

c) nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku TSUE),

d) w przypadku ustalenia, że wyeliminowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku TSUE),

e) nawet jeżeli skutkiem wyeliminowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają

obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku TSUE).

41. Wyraźnie wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie **nie wymaga**, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-453/10, Jana Pereničova i Vladislav Perenič przeciwko SOS financ spol. sr.o., ZOTSis 2012/3/I-144, pkt 33).

42. Przenosząc powyższe uwagi na stan faktyczny niniejszej sprawy należy wskazać, że brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych dopuszczałyby ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie.

43. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wyplata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a CHF był tylko walutą waloryzacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24.01.2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wyeliminowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie (przy wysoce wątpliwym założeniu, że skutki te nie są związane z istotą umowy stron – por. art. XLIX przepisów wprowadzających kodeks cywilny), to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w CHF po wypłacie kredytu.

44. W ocenie Sądu brak określenia kursów wymiany i możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje koniecznością wyeliminowania z umowy całego mechanizmu waloryzacji, który - określony przy pomocy niedozwolonych postanowień dotyczących kursu wymiany - jawi się w całości jako sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszający interesy kredytobiorcy - konsumenta.

45. Po wyeliminowaniu wskazanych postanowień umowa stron może być jednak nadal wykonywana bez zmiany charakteru jej głównego przedmiotu. Głównym przedmiotem umowy kredytu jest bowiem zobowiązanie banku do udostępnienia kredytobiorcom na czas oznaczony kwoty środków pieniężnych na ustalony cel i zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (art. 69 pr. bank.).

46. W przypadku umowy stron, po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych, nadal znana jest kwota i waluta kredytu (580 000 PLN), cel kredytu (budowa domu i zakup nieruchomości gruntowej), okres i termin spłaty (ratalnie przez 300 miesięcy), wysokość prowizji oraz oprocentowanie (suma marży i stopy bazowej).

47. Taka umowa w pełni odpowiada cechom umowy kredytu wskazanym w art. 69 pr. bank., jest zgodna z zasadą swobodnego kształtowania stosunków umownych i w żaden sposób nie narusza zasad współżycia społecznego.

48. W ten sposób jednocześnie osiągnięty zostaje cel przepisów art. 385¹ k.c. i dyrektywy 93/13/EWG, wyłożony przez TSUE i zakładający wyeliminowanie z umowy wyłącznie postanowień niedozwolonych z zachowaniem umowy, o ile nie zmienia to jej głównego charakteru w rozumieniu przepisów krajowych (czyli de facto art. 69 pr. bank.).

49. Nie jest przy tym uzasadnione przyjęcie poglądu wyrażonego w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego w sprawie V CSK 382/18, że wyeliminowanie ryzyka kursowego (będące skutkiem eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji/waloryzacji i przekształcenia kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (nieindeksowany/niewaloryzowany) kredyt złotowy, oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką

LIBOR) jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp, czy wariant umowy kredytu, co z kolei oznacza, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością).

50. Po pierwsze, powtórzyć trzeba, że uznanie postanowień umowy za niedozwolone co do zasady ma prowadzić jedynie do ich usunięcia z umowy, a skutek w postaci jej nieważności (bezskuteczności) następuje tylko wówczas, gdy nie ma możliwości jej utrzymania.

51. Po drugie, jak zresztą wskazano w uzasadnieniu przywołanego wyroku SN, przy ustalaniu treści umowy po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nie powinno sięgać się do domniemanej woli (zamiaru) stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.).

52. Ocena, czy umowa o taki kredyt może być utrzymana, wymaga zatem ustalenia, czy jej elementy konstrukcyjne po wyeliminowaniu postanowień niedozwolonych nadal mieszczą się w jej zasadniczym typie, pozwalającym na przyjęcie, że może być wykonywana jako umowa o kredyt bankowy.

53. Jak natomiast już wskazano, eliminacja postanowień dotyczących kursów wymiany, nie zmienia zasadniczego charakteru umowy, której istotą – zgodną z art. 69 pr. bank. - jest umożliwienie powodom skorzystanie z kredytu udzielonego przez pozwanego, z obowiązkiem spłaty w określonym czasie, przy ustalonym oprocentowaniu.

54. Ponownie zaznaczyć trzeba, że podstawowym celem przepisów art. 385¹ i nast. k.c. oraz dyrektywy 93/13/EWG jest wyłącznie niestosowanie postanowień niedozwolonych, a umowa powinna nadal obowiązywać bez jakichkolwiek innych zmian, o ile jest to prawnie możliwe (por. uzasadnienie wyroku SN z 14.07.2017 r., II CSK 803/16 i powołane tam orzecznictwo, w tym wyrok TSUE sprawie C-453/10 - pkt 33 oraz przywoływany wyżej wyrok TSUE w sprawie C-260/18).

55. Skoro umowa stron po wyeliminowaniu postanowień dotyczących waloryzacji kursem waluty nadal spełnia wszelkie niezbędne cechy umowy kredytu, nie sposób uznać, aby była sprzeczna z prawem lub zasadami współzycia społecznego.

56. Bez znaczenia jest przy tym, że oprocentowanie kredytu wyznaczone jest przy pomocy wskaźnika odnoszącego się do kursu waluty innej niż waluta kredytu. Strony mogą bowiem zastosować dowolny wskaźnik, byle jego istota nie sprzeciwiała się naturze umowy kredytowej, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Żaden przepis ustawy nie sprzeciwia się zastosowaniu wskaźnika LIBOR do ustalenia jednego z elementów stopy oprocentowania kredytu; nie sposób też w ocenie Sądu uznać, aby jego stosowanie było sprzeczne z naturą umowy kredytu bankowego lub jakimikolwiek zasadami współzycia społecznego. Bez znaczenia jest przy tym, jakimi przesłankami kierował się Bank, przyjmując w swoim wzorze taki właśnie wskaźnik oraz to, że bez mechanizmu indeksacji do waluty obcej nie zawarłby umowy o takiej treści, gdyż – jak wskazywano wcześniej – nie są to okoliczności istotne dla ustalenia sankcji związanych z abuzywnością innych postanowień umowy.

57. Dla stosowania przepisów art. 385¹ k.c. zbędne jest nadto rozważanie sytuacji gospodarczej, w której potencjalnie może znaleźć się Bank wskutek wyeliminowania postanowień niedozwolonych z umowy. Istota tej regulacji polega bowiem na tym, że eliminacja postanowień niedozwolonych stanowi sankcję dla podmiotu, który jej stosował. Jeżeli zatem Bank takie postanowienia opracował w swoim wzorcu umownym i je stosował, nie ma podstaw do wyłączenia stosowania sankcji z art. 385¹ k.c. tylko dlatego, że może go to narazić na trudności gospodarczej lub innej natury. Z tego względu nie ma również podstaw do analizowania sytuacji powodów, w jakiej znalazłby się, gdyby zaciągnęli inny kredyt, względnie tego, jakie korzyści uzyskają w związku z eliminacją niedozwolonych postanowień.

58. Reasumując powyższe należy przyjąć, że umowa stron jest ważna i skuteczna, natomiast bezskuteczne i niewiążące powodów są postanowienia dotyczące waloryzacji do waluty szwajcarskiej.

59. Jednocześnie oznacza to, że wszelkie kwoty pobrane od powodów na poczet spłaty kredytu z zastosowaniem postanowień ich niewiążących, są świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c. Wskazany przepis stanowi, że świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła. Skutkiem powołania się przez powodów na niedozwolony charakter postanowień umownych jest ich wyeliminowanie z umowy od daty jej zawarcia. Tym samym wszelkie świadczenia spełniane na podstawie tych postanowień utraciły swoją podstawę i winny podlegać zwrotowi.

60. Zgodnie z rozliczeniem przedstawionym przez pozwanego, po wyeliminowaniu z umowy postanowień dotyczących waloryzacji umowy, okazuje się, że na poczet spłaty kredytu pobrano od powodów kwotę wyższą niż rzeczywiście należna o **209 491,48 zł** (por. rozliczenie k. 214).

61. Zgodnie z art. 405 w związku z art. 410 k.c. takie nienależne świadczenie winno zatem co do zasady zostać zwrócone powodom, który w stosunku do tego żądania sformułował jednak zarzuty wymagające omówienia.

62. Odnosząc się w pierwszym rzędzie do zarzutów zatrzymania i potrącenia, wskazać należy, że zostały podniesione na wypadek uznania, że umowa stron po wyeliminowaniu z niej postanowień niedozwolonych staje się nieważna. Ponieważ taki wypadek nie zachodzi, zbędne staje się czynienie rozważań na ich temat.

63. Pozwany podniósł nadto zarzut przedawnienia roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia. W tej mierze należy zauważyć, że o zwrot środków pobranych nienależnie na poczet spłaty rat kredytu wskutek stosowania niedozwolonych postanowień umownych, powodowie mogli zwrócić się najwcześniej po tym, jak pobrano je po raz pierwszy, a później, w datach płatności kolejnych rat spłaty kredytu. Spłata kredytu rozpoczęła się 11.08.2008 r., a zatem – zgodnie z art. 120 § 1 k.c. - z tą datą rozpoczął się bieg terminu przedawnienia roszczeń powodów o zwrot pierwszej nadpłaty, a o zwrot kolejnych – z datami kolejnych płatności.

64. Zgodnie z art. 118 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 9.07.2018 r. termin przedawnienia roszczeń powodów o zwrot nadpłaty świadczenia spełnianego ratalnie (a zatem nie mającego charakteru świadczenia okresowego) wynosił 10 lat. Roszczenia powodów o zwrot pierwszej nadpłaty przedawniały się zatem najwcześniej po upływie tego terminu - z dniem 11.08.2018 r. Ponieważ w dniu 9.07.2018 r., w którym weszła w życie zmiana przepisów skracająca terminy przedawnienia, roszczenia powodów nie były jeszcze przedawnione, z mocy art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13.04.2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 1104) dla oceny ich przedawnienia należy stosować przepisy dotychczasowe, czyli przewidujące dziesięcioletni termin przedawnienia.

65. Powodowie złożyli pozew w niniejszej sprawie w dniu 27.01.2020 r. Za przedawnione należałoby zatem uznać roszczenia o zwrot nadpłat dokonanych w okresie ponad 10 lat poprzedzających tę datę, a zatem do 27.01.2010 r. Suma wpłat dokonanych przez powodów od 11.08.2008 r. do wskazanej daty (27.01.2010 r.) wyniosła **57 382,53 zł** (por. k. 71-72).

66. Zgodnie z art. 117 § 2 k.c. po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko któremu przysługuje roszczenie może uchylić się od jego zaspokojenia. Pozwany Bank uczynił to w ramach odpowiedzi na pozew, podnosząc zarzut przedawnienia, co oznacza, że roszczenie powodów o przedawnioną nadpłatę w kwocie 57 382,53 zł nie mogło zostać uwzględnione.

67. Skoro jednak cała nadpłata w czasie dotychczasowego wykonywania umowy wyniosła 209 491,48 zł (informacja pozwanego k. 214), a przedawnienie dotyczy kwoty 57 382,53 zł, na rzecz powodów należało zasądzić różnicę między tymi kwotami, tj. **152 108,95 zł**.

68. O zwrot kwoty nadpłaty w terminie 14 dni powodowie zwrócili się do pozwanego pismem z dnia 12.10.2019 r. (k. 85-86). Pozwany pismo to otrzymał w dniu 17.10.2019 r. (por. k. 87), zatem termin do zwrotu nadpłaty upłynął z dniem 31.10.2019 r. Po tej dacie pozwany znalazł się w opóźnieniu, które zgodnie z art. 481 § 1 i 2 k.c. uprawnia powodów do żądania odsetek z tego tytułu.

69. W konsekwencji powyższych rozważań i na podstawie art. 405 k.c. w związku z art. 410 k.c. oraz w związku z art. 385¹ k.c. i art. 481 § 1 i 2 k.c., na rzecz powodów zasądzono **152 108,95 zł** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1.11.2019 r. do dnia zapłaty, a powództwo w dalej idącym zakresie oddalono (pkt I i III sentencji wyroku).

70. Uwzględnienie roszczenia o zapłatę czyniło bezprzedmiotowym rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy stron – sformułowanego wszakże wyłącznie na wypadek całkowitego nieuwzględnienia roszczenia o zapłatę.

KOSZTY PROCESU

71. Zgodnie z art. 98 k.p.c. strona przegrywająca proces jest zobowiązana do zwrotu kosztów stronie wygrywającej. Zasada ta doznaje modyfikacji w art. 100 i 102 k.p.c., które przewidują, że w przypadku częściowego uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozliczone (art. 100), zaś w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów lub nie obciążać jej w ogóle kosztami (art. 102).

72. Ponieważ roszczenie powodów uwzględniono częściowo w ocenie Sądu należało zastosować przepis art. 100 k.p.c. i dokonać stosunkowego rozliczenia tych kosztów.

73. Po stronie powodów koszty obejmowały opłatę od pozwu (1 000 zł) i wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnej) w stawce z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (5 400 zł) wraz z opłatą za pełnomocnictwo (17 zł – k. 98). Koszty te, zważywszy na stosunek w jakim uwzględniono ich roszczenie, Sąd uznał za zasadne do kwoty 5 519 zł (w zaokrągleniu).

74. Po stronie pozwanego koszty procesu obejmowały wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnego) w stawce z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (5 400 zł) wraz z opłatą za pełnomocnictwo (17 zł), a ich część stosowana do stopnia, w jakim oddalono powództwo, stanowiła w zaokrągleniu 813 zł.

75. Różnica tych kwot wynosi 4 706 zł na korzyść powodów i taką kwotę zasądzono od nich tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt II sentencji wyroku).